

KREATIV YONDASHUV ASOSIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLLARDA ESTETIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH

Jumayev Umidjon To‘raqulovich

Buxoro davlat universiteti

Maktabgacha ta’lim kafedrası o‘qituvchisi

***Annotatsiya:** Bolada kreativlik sifatlarini rivojlantirish jarayonining umumiy mohiyatini to‘laqonli anglash uchun dastlab “kreativlik” tushunchasining ma’nosini tushunib olish lozimdir. Ushbu maqolada maktabgacha yosh davridagi bolalarning estetik tafakkurini rivojlantirishda kreativ yondashuv haqida so‘z yuritiladi. Shuningdek mustaqil fikrlashga o‘rgatish muhokama qilingan.*

***Kalit so‘zlar:** kreativ, bola, tafakkur, maktabgacha ta’lim tashkiloti, ijodiy, estetika, mashg‘ulot*

***Аннотация:** Чтобы в полной мере понять общую сущность процесса развития качеств творчества у ребенка, необходимо сначала разобраться в значении понятия «творчество». В данной статье рассматривается творческий подход к развитию эстетического мышления дошкольников. Обсуждалось также обучение независимому мышлению.*

***Ключевые слова:** творчество, ребенок, мышление, дошкольник, творчество, эстетика, обучение*

***Abstract:** In order to fully understand the general essence of the process of developing the qualities of creativity in a child, you must first understand the meaning of the concept of "creativity". This article discusses a creative approach to the development of aesthetic thinking of preschoolers. The teaching of independent thinking was also discussed.*

***Key words:** creativity, child, thinking, preschooler, creativity, aesthetics, learning.*

Kreativlik so‘zi lotincha so‘zdan olingan bo‘lib, “yaratish” degan ma’noni anglatadi. Kreativlik bu o‘z qiymatiga ega original g‘oyalar majmuidir.

Kreativlik shaxs tomonidan amalga oshiriladigan amaliy harakat bo‘lib, u o‘zida muayyan yangiliklarni aks ettirishi va ma’lum amaliy qiymatga ega bo‘lishi lozim. Kreativ pedagogika muammolari yaxlit pedagogik nazariya va boshqa ijtimoiy fanlar tizimida: pedagogika tarixi va ta’lim falsafasi, umumiy va kasbiy pedagogika va psixologiya, o‘qitish va tarbiyalash usullari va texnologiyalari, kasbiy etika va boshqalarda ko‘rib chiqiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning muammosi ko‘pgina pedagog va tadqiqotchilarni qiziqtirgan muammo sifatida uzoq yillardan buyon o‘rganilib kelinmoqda. Emebaylning fikricha kreativlik muayyan soha bo‘yicha o‘zlashtirilgan puxta bilimlar bilan birga yuqori darajada noodatiy ko‘nikmalarga ham ega bo‘lish demakdir. G‘arb kishilari uchun kreativlik, umuman olganda, yangilik sanaladi. Ular kreativlik negiizda noan’anaviylik, qiziquvchanlik, tasavvur, hazil – mutoyiba tuyg‘usi va erkinlik mavjud bo‘lishiga e’tiborni qaratadilar. Sharqliklar esa, aksincha, kreativlikni ezgulikning qayta tug‘ilish jarayoni, deb tushunadilar. Garchi g‘arblik va sharqliklarning kreativlik borsidagi qarashlari turlicha bo‘lsa-da, biroq, har ikki madaniyat vakillari ham mazkur sifat va unga egalikni yuqori baholaydilar.

Boshqa ko‘pgina, sifatlar (fazilat) singari kreativlik ham birdaniga shakllanmaydi. Kreativlik muayyan bosqichlarda izchil shakllantirib va rivojlantirib boradi. Bolaning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg‘ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo‘ladi.

Maktabgacha yosh davri ijodiy faol shaxsni shakllanishi uchun eng samarali davri, chunki aynan manashu davrda psixik jarayonlar progressive o‘zgarishlar kechadi va shaxsiy fazilatlar tezkor rivojlanadi. Maktabgacha ta’lim muassasalarida ijodni rivojlantirish bolalarning turli faoliyatlari orqali, masalan, kommunikativ, amaliy o‘yinlar yordamida amalga oshadi.

Estetika (yunoncha aisthetikos - hissiy idrok, sezgi) – 1) voqyelikni hissiy ta’sirchan, emotsional o‘zlashtirish; 2) estetik faoliyat qonuniyatlari to‘g‘risidagi fan, nafosatshunoslik. Estetikaga oid dastlabki ta’limotlar miloddan avvalgi 2-3 ming yil muqaddam Qadimgi Misr, Hindiston, Xitoyda vujudga kelib, Qadimgi

Yunonistonda Aflotun, Arastu, rimlik Lukretsiy, Goratsiy singari mutafakkirlarning asarlarida har tomonlama rivojlandi. Oʻrta asrlarda Yaqin Sharq va Markaziy Osiyoda ham oʻziga xos estetik gʻoyalar vujudga keldi. Nizomiy, Saʼdiy, Yusuf Xos Hojib, Navoiy, Behzod kabi sanʼatkorlar ijodida goʻzallik va ezgulikning uygʻunligini tarannum etuvchi estetik tasavvurlar tarkib topdi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida estetik tafakkurni shakllantirishning koʻpgina usullari mavjud. Bunda mashgʻulot jarayonida turli oʻyinlardan foydalaniladi. Mashgʻulotni samarali oʻtkazish oʻz navbatida tarbiyachi pedagogga bogʻliqdir. Mashgʻulotlarda “kreativlik yoʻl xaritasi”ga koʻra quyidagi 4 ta yoʻnalish boʻyicha harakatlanadi va ulardagi harakatlar pedagoglarning kreativligini ifodalovchi belgilar sanaladi:

1. Ijodiy fikrlash koʻnikmalarini namoyon etish;
2. Mashgʻulotlarni qiziqish bilan oʻzlashtirishga ragʻbatlantiruvchi strategiyalardan foydalana olish;
3. Innovatsion yondashuv va pedagog masalalarining yechimini topishga kreativ yondashish;
4. Kutiladigan natija.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishda rasm chizish, loyihalash, modellashtirish, shuningdek, bolalar faoliyatining oʻyin, drammatizatsiya kabi turlaridan muvaffaqiyatli foydalanish mumkin.

Shunday qilib, kreativ fikrlashni shakllantirishda quyidagi aniq vazifalarni hal qilish kerak:

1. Bolalarning estetik va hissiy tajribasini boyitish, ularning atrofdagi voqelik haqidagi gʻoyalai hajmini oshirish, ufqlarini kengaytirish.
2. Bolalar nutqini, majoziy iboralarni rivojlantirish, soʻz boyligini boyitish.
3. Bolalarda qayta loyihalash, tajriba elementlarini birlashtirish qobiliyatini rivojlantirish.

Bolalarda “inklyuziya” asosid rekonstruksiya qilish kabi operatsiyani shakllantirishga alohida eʼtibor beriladi, bu turli xil tasvirlarni yaratish uchun bir xil elementdan foydalanishga imkon beradi.

4. Rivojlanayotgan muhitni ma'lum bir tarzda jihozlash. Tasavvurning kombinatsion mexnizmlarini shakllantirish uchun sharoit yaratish lozimdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish jarayonida qo'yilgan vazifalarni hal qilishda biz turli usullardan foydalandik va turli dasturlarni sinab ko'rdik. Bizning maktabgacha ta'lim tashkilotimizda o'quv jarayonida hissiy jihatdan boy muhit yaratiladi, o'qituvchilar darslar va boshqa ta'lim shakllari mazmunini ertak va o'yin syujetlari va qahramonlari bilan to'ldiradi, o'zlarining improvizatsiyalari, frontal shakllari kichik guruh va individual bilan birlashtiriladi. Bolalar bilan ishlash shakllari. Bu bizga bolalar ijodiyotini rivojlantirish muammolarini hal qilish imkonini beradi.

Bolalarga og'zaki ko'rsatmalarga muvofiq alohida elementlardan ma'lum raqamlarni birlashtirish taklif etiladi, ya'ni. etishmayotgan namuna. Bola kelajakdagi ob'ektni tasavvur qilishi, uni tahlil qilish, mavjud tafsilotlar to'plami bilan solishtirish va qaysi detal yaratilgan ob'ektning alohida qismlarini almashtirishi mumkinligini aniqlashi kerak. Shundan keyingina u elementlarni to'liq ob'ekt tasviriga sintez qilishni boshlashi mumkin. Bunday vazifalar bolalarda nafaqat fazoviy tasvirlar bilan erkin harakat qilish qobiliyatini shakllantiradi, balki tasavvurni rivojlantirish uchun katta ahamiyatga ega bo'lgan harakatning oraliq va yakuniy natijalarini majoziy kutish (oldindan ko'rish) ga yordam beradi.

Keyingi mashg'ulotlarda bolalarga berilgan geometrik shakllardan o'zlari xohlagan narsalarni yasash taklif etiladi. Ular nafaqat o'zlariga oldingi sinflardan yaxshi ma'lum bo'lgan narsalarni, balki haqiqiy va fantastik narsalarni ham chizishadi. Shunday qilib, maxsus ta'lim jarayonida barcha bolalar ijodiy konstruktiv muammolarni hal qilishning umumiy tamoyillarini shakllantiradilar, kreativ fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishdan iborat bo'lgan tushunchadir.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlab o'tish joizki, kreativlikni faollashtirish usullaridan foydalangan holda tashkillashtirilgan ijodiy o'yin vazifalari, hayotiy vaziyatlar kreativ o'yin va mashg'ulotlardan foydalanish maktabgacha yosh

davridagi bolalarda kreativ yondashuv asosida estetik tarbiyani shakllantirishda katta ahamiyat kasb etadi. Kreativ tafakkurga ega bo'lgan bola mashg'ulotlarni tez o'zlashtirish, berilgan har bir ta'limiy va tarbiyaviy ta'limotlarni tezda ilg'ab oladilar va hayotga tatbiq etish xususiyatiga ega bo'ladilar. Maktabgacha yoshdanoq kreativ fikrlay oladigan estetik tafakkurga ega bo'lgan bolalar kelajakda buyuk inson bo'lib, yetishadilar va o'z navbatida kelajakda vatani ravnaqiga o'z hissalarini qo'shadilar. Shunday qilib, maxsus ta'lim jarayonida barcha bolalar kreativ va ijodiy konstruktiv muammolarni hal qilishning umumiy tamoyillarini shakllantiradilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. R.G'.Qodirov "Yosh davrlari va pedagogik psixologiya"(2005)
2. "Bolalar iqtidorini erta aniqlashning psixologik-pedagogik metodikalari majmuasi".(2010)
3. Berkinblit M.B., Petrovskiy A.V. "Fantaziya va haqiqat".
4. Venger L.A., Dyachenko O.M. "Maktabgacha yoshdagi bolalarda aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun o'yinlar va mashqlar"
5. Tunik E.E. "Ijodiy fikrlash diagnostikasi" (2006)
6. Qishtimova I.M. "Ijodkorlikning Psixosemiotikasi" (2008)
7. Imametdinova R.Ya. "Bolalarning ijodiy qobiliyatlari" (2006)
8. Qodirova "Maktabgacha pedagogika"
9. To'raqulovich J. U. Innovative Pedagogical Technologies in a Preschool Educational Institution //International Journal of Culture and Modernity. – 2021. – T. 11. – C. 215-218.
- 10.To'raqulovich J. U., Supxonovna H. N. Ways to shape a healthy lifestyle in the family of preschool children //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – T. 11.
- 11.Jumayev U. T. MAKTABGACHA TALIM TIZIMIDA BOLALARNI MUSIQA TINGLASH FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISHGA ORGANIZATSIYA VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMYIY JURNALI. – 2022. – T. 2. – №. 2. – C. 182-187.